

Рила и ски курортите (Паничище-Езерата-Кабул)

Описание и история на случая

Рилските езера през пролетта

Снимка: Коалиция За да остане природа

Автор: Вера Петканчин

17.01.2016 г.

Описанието на кампания за спасяване **Рила и ски курортите (Паничище-Езерата-Кабул)** е изготвено по **проект "Участие за природа"**, изпълняван от Българска фондация Биоразнообразие в партньорство с Екологично сдружение "За Земята" и Информационна мрежа Блуинк с финансиране в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. <http://ngogrants.bg>. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Българска Фондация Биоразнообразие и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

Съдържание

1. Увод.....	2
2. Етап на казуса.....	2
3. Подробно описание на казуса.....	2
4. Хронология на казуса и предприетите действия от различните страни.....	5
5. Ключови закононарушения.....	6
6. Гражданска реакция.....	8

1. Увод

Това е един от природозащитните казуси, който фокусира най-силно обществено внимание в последните няколко години, защото е свързан с посегателство върху една от светините на българската природа – Седемте рилски езера. През 2006 г. офшорна компания и смесено дружество между нея и община Сапарева баня лансират мащабен проект за ски курорт „Паничище-Езерата-Кабул“, който на 2/3 от територията си попада в Национален парк „Рила“. През 2007 г. незаконно започват да изграждат лифт от х. Пионерска над Паничище до началото на циркуса на Седемте рилски езера, който няма действаща оценка за въздействие върху околната среда и нарушава един куп закони. Лифтът се разглежда от инвеститорите като първа стъпка към изграждането на курорта. В допълнение абсолютно незаконно е изсечена „противопожарна просека“ до трасето на лифта, която се използва като ски писта. Въпреки изключително масираната гражданска реакция (в петиция за спирането на строителството се подписват над 180 000 души), становищата на множество български и международни неправителствени организации и евродепутати, сезирането на абсолютно всички възможни български институции, няколко съдебни дела и дори разследване на ДАНС, лифтът е построен и пуснат в експлоатация. От 2009 г. до днес сме свидетели на разрушителните последици от навлизането на 3000 и повече души дневно в циркуса. В сравнение с периода преди 2008 г., днес в циркуса присъстват 10 пъти повече хора на годишна база, а натискът върху екосистемата през лятото е неимоверен. Състоянието на Седемте рилски езера се влошава. Нито една българска институция не се осмелява да застане на страната на истината. Европейската комисия пък твърди, че не може да направи нищо, защото формално започването на строителството се е случило преди влизането на България в ЕС. Положителното в случая е, че всичкото внимание върху лифта извади наяве пороците на планирания ски курорт, който засега остава нереализиран.

2. Етап на казуса

Към момента казусът не е приключил. Лифтът е отдавна построен и вече се наблюдават негативните ефекти от присъствието на многократно повече хора в района на Седемте рилски езера – ерозия на пътеките, неразградими боклуци навсякъде, свличане на органична маса в езерата, ускорено заблатяване на езерата. Ски курортът „Паничище-Езерата-Кабул“ дреме в плановите на офшорния инвеститор „Рила спорт“ и община Сапарева баня, които със сигурност дебнат подходящия момент да го съживят отново. В момента все още тече съдебно дело по повод на оценката за съвместимост на Подробния устройствен план на с. Паничище (старият курорт се намира на около 10 минути път с кола преди началната станция на лифта), с който се предвиждат нови 5000 легла в района, без да се казва и думичка, че този ПУП има пряка връзка с Общия устройствен план на курорта „Паничище-Езерата-Кабул“ и евентуалната му реализация би означавала смърт за района, по-страшна и от тази на Банско. Гражданските организации от Коалиция „За да остане природа в България“ водят дело срещу некомпетентната оценка за съвместимост на споменатия ПУП.

3. Подробно описание на казуса

Проектът „Паничище-Езерата-Кабул“ (още известен като „Супер Паничище“) е един от осемте проекта за ски курорти, планирани на територията на Национален парк „Рила“ и проектозащитена зона „Рила-буфер“. „Паничище-Езерата-Кабул“ предвижда 27 ски писти и съоръжения, 80 % от които на територията на НП „Рила“ (в близост до силно чувствителната зона на Седемте рилски езера и върховете Отовишки и Кабул), където по закон е забранено строителството, включително на ски писти и съоръжения. Планът за нов курорт предвижда силна урбанизация и комерсиализация на

района (над 10 000 легла в Паничище и Сапарева баня) и крие опасност от непоправимо увреждане на един от главните водоизточници на България – Северозападна Рила. Проектът нарушава 8 български закона и 2 европейски директиви.

Фирмата инвеститор в проекта е „Рила спорт“ АД – притежавана 99% от офшорна компания с регистрация на британските Вирджински острови. Отказва да разкрие произхода на капитала си. В медиите е свързвана с руски оръжейни капитали, братя Галеви и български политици, близки до управлявалата Тройна коалиция – Милен Велчев и неговият брат. Чрез натиск фирмата взима под аренда три хижи в района – „Пионерска“, „Скакавица“ и „Рилски езера“. Придобива чрез заменки много имоти от държавния горски фонд в Паничище и около хижа Пионерска за жълти стотинки и възнамерява да ги превърне в строителни площадки за хотелски комплекси. Община Сапарева баня многократно отказва достъп на обществеността до копие от Общия устройствен план на проекта и се налага представители на неправителствените организации [тайно да го заснемат с фотоапарат](#).

[Сдружението на местните хора е пряко свързано с руските инвестиционни интереси и БИГ холдинг](#), изкупил стотици декари за застрояване в района на Паничище. Списание Шпигел в статията [“България в задушавашата прегръдка на мафията”](#) описва влиянието на дупнишката мафия в района, и обяснява мълчанието и страха на местните хора да говорят срещу проекта Паничище.

През 2006 г. проектът беше отхвърлен от Министерството на околната среда и водите, защото навлиза в Национален парк „Рила“ – цели 2/3 от общата му площ от 2400 хектара са разположени там. Въпреки това, изграждането на обектите от курорта започна „на парче“ през 2007 г. с множество незаконни действия, вкл. на територията на НП „Рила“, след като директорът на парка инж. Васил Петров е уволнен през месец юли. Във всички отделни случаи институциите си затваряха очите. Вече са извършени реконструкция на път от Паничище до хижа Пионерска, строеж и пускане в експлоатация на лифт до циркуса на Седемте езера, ремонт на хижа „Рилски езера“ и превръщането ѝ в скъп високопланински хотел, разширяване на пътя Сапарева баня-Паничище, тече строителството на няколко нови хотела в Паничище, изсечени са незаконно просеки за три ски писти, маскирани като противопожарни просеки, една от които се използва активно в последните няколко ски сезона.

В по-ниското в Паничище инвеститорите се хвалят, че няма да допуснат повече от 60% застрояване и хотелите няма да са по-високи от околните дървета. Околните дървета са основно смърчове с височина около 50-60 метра. Това значи почти неограничена височина на хотелите, което ще превърне Паничище в нов „Люлин“ или „Младост“.

Поради промените в климата и глобалното затопляне в скоро време снежната покривка ще намалее толкова много, че дори мощните ски курорти в Австрия, които са разположени в Алпите на много по-висока надморска височина от България, се притесняват за съществуването си. Такива курорти са нерентабилни и големите банки вече отказват да дават кредити за изграждането им. Липсата на икономическа логика при реализирането на ски курорта „Супер Паничище“ е видна в [резюмето на това икономическо изследване на ползите и разходите от построяването на курорта](#).

Един от най-спорните от досега изградените обекти е лифтът от х. Пионерска до х. Рилски езера. Той беше изграден в нарушение на европейските Директиви за местообитанията и за птиците и на няколко български закона. Над 3000 души дневно се качват в циркуса на Седемте езера (който е Зона за ограничено човешко въздействие според Плана за управление на парка), без да има експертна оценка какъв е максималният брой хора, който екосистемата там може да издържи. Прави се компромис с идеалните цели, заради които е създаден Национален парк „Рила“, за сметка на

интересите на офшорни инвеститори. Унищожава се природно наследство от европейско и световно значение. Това може да се види на снимката [ТУК](#)

Вече виждаме негативните екологични последици от функционирането на лифт без актуална Оценка на въздействието върху околната среда, причинени в резултат на неконтролируемостта и значително увеличено човешко въздействие (броят на посетителите на Езерата се е увеличил от [15-30,000 души на година до 30-40,000 души на месец през юли и август 2009](#)). Те са:

- Заблътване на Езерата: процесът се ускорява видимо през последните години. Все повече хора се къпят в езерата, а растителността в тях избуява. Това може да се види на снимката [ТУК](#)
- Значително нарастване на органичните отпадъци: урината и екскрементите от хилядите туристи, оставащи по нерегламентирани тоалетни в циркуса на Езерата, е не по-малко от 1 тон дневно.
- Ерозия и утъпкване: процесите на ерозия и директно унищожаване на хабитати вследствие на утъпкване се засилиха значително в последните години.
- Замърсяване с битови отпадъци. Видимо от снимката [ТУК](#).
- Неконтролируем човешки натиск: районът на Седемте рилски езера е зона за ограничено човешко въздействие и Планът за управление на парка препоръчва да се посещава в организирани групи от не повече от 20 души. Тази препоръка очевидно не се спазва при лифт с капацитет 700 души/час. Това си личи от снимката [ТУК](#).
- Липса на адекватен мониторинг и управление на зоната: през 2010 г. [МОСВ отказва да финансира проект](#) на Дирекцията на парка за проучване на състоянието на Седемте рилски езера, във връзка с тяхното антропогенно замърсяване, еутрофикация и мерки за намаляване на замърсяването им.
- Прогонване и безпокойство на диви животни: особено от скиори (ползващи незаконната просека от страни на лифта) по време на размножителния им сезон от март до юни ще бъде пагубно за следните видове, които [населяват зоните в близост до лифта и пистата](#): малка кукумявка, глухар, черен кълвач, трипръст кълвач и др.
- Липса на воля за адекватно финансиране на управлението на района: потокът от туристи се увеличи неколкостранно, но до момента собственикът на лифта не плаща и стотинка концесионна такса и никакво допълнително финансиране не постъпва в Парка. Независимо, че лифтът попада в територия изключителна държавна собственост и концесията е задължителна, [МОСВ не показва воля да събира концесионна такса](#).

Едва през 2014-2015 г. дирекцията на НП "Рила" осъществява голям проект по оперативните програми, озаглавен "Устойчиво управление на Национален парк Рила 1-ва фаза". В неговите рамки дирекцията възлага обществена поръчка с предмет "Извършване на еко и био проучвания и изготвяне на технически проекти за възстановителни дейности в местообитанията и извършване на възстановителни дейности в местообитанията по изготвения технически проект". В окончателния доклад е описано, че най-сетне е създадена методика за биологичен мониторинг на водите в Езерата, както и площадки за мониторинг на качеството на почвите в циркуса. За първи път се признава наличието на сериозна ерозия в резултат на нарасналия туристопоток. Основните изводи за Седемте езера след извършените изследвания са:

- Засиленият туристически поток оказва силно негативно влияние върху езерата, изразяващо се най-вече в замърсяването и натоварването им;
- Характерните показатели за екологично състояние на обследваните езера показват неблагоприятни стойности;
- Вследствие на засилената антропогенна дейност е отчетен интензивен процес на еутрофикация на глациалните езера - най-вече вследствие на ерозията от пътеките и храненето на рибите в езерата. Като краен резултат това би довело до разрушаване на естествените екосистеми.

Направени са опити механично (чрез водни "комбайни") да се отстрани водна растителност от дъната на най-силно еутрофицираните езера, като по преценка на изпълнителя тази дейност е слабоефективна. С много висока ефективност е ръчното отстраняване, но то е трудо- и времеемко. Ежегодното ръчно отстраняване се препоръчва като единственият практически приложим метод за циркуса на Седемте езера. За първи път са поставени дървени скари по маркираните пътеки, както и информационни табели и знаци туристите да не се отклоняват от маркировката. Тази мярка ще бъде ефективна само, ако се налагат административни глоби на всеки отклонил се от пътеката турист, а най-ефективно би било драстичното намаляване на капацитета на лифта, или алтернативно въвеждане на висока такса за посещение на циркуса на Езерата.

4. Хронология на казуса и предприетите действия от различните страни

- Дирекцията на НП Рила налага [актове](#) на строителите на лифта и пътя в НП Рила, но актовете падат в съда под натиска на инвеститорите.
- Министърът на околната среда и водите Джевдет Чакъров съобщава, че за част от споменатите закононарушения са съставени 9 [акта](#), но не предприема никакви стъпки за спиране на [продължаващото строителство](#) в НП "Рила", "[предвид напредналата фаза на напредване на обекта](#)" (цитат от парламентарен контрол).
- Държавната агенция по горите [спира незаконните сечи](#) през март 2008 г.
- Прокуратурата [разследва](#) фалшифициране на кадастралните карти на НП Рила за строителството на пътя х. Пионерска-Паничище в границите на парка.
- Върховната административна прокуратура убеждава МОСВ да [задължи](#) Община Сапарева баня да възстанови на държавата [над 10 дка от НП Рила](#), урбанизирани незаконно от общината през 2006 г.
- През 2008 г. над 180,000 български и чужди граждани се подписват в защита на планината от ски курорти.
- При връчването на подписката през май 2008 г. [четири европейски депутати и самият комисар](#) по околната среда и водите г-н Ставрос Димас [изрази своята загриженост](#) и подкрепа за Рила.
- След изпратена до него петиция, събрала подписите на над 140 000 граждани, Комитетът по петиции на Европейския парламент посещава Рила през 2008 г., за да се убеди в съществуването на множеството закононарушения (виж [Галерия](#)).

- През 2009 г. Министерството на околната среда и водите [одобрява Лесоустройствения план на Държавно лесничейство Дупница](#) с изискването всички противопожарни просеки, които съвпадат с писти от неодобрения Общ устройствен план на ски курорта да отпаднат.

- Европейската комисия открива наказателна процедура срещу България през ноември 2009 г. заради липсата на оценки за въздействие върху околната среда и оценки за съвместимост на обектите в Рила - лифтът х.Пионерска-х.Рилски езера и лифтът на Картала над Благоевград. През 2011 г. Европейската комисия [се среща с представители на неправителствените организации и гражданите](#) и посещава лифта над х. Пионерска на място, където се уверява в мащаба на отрицателните въздействия, които той причинява на циркуса на Седемте рилски езера с над 4000-те души дневно, които вкарва в зоната за ограничено човешко въздействие. [Наказателната процедура още не е приключила](#), тъй като нарушенията не са отстранени. Пред България все още виси опасността да бъде глобена със солени глоби, заради това, че допуска природен феномен от световно значение, какъвто е циркусът на Седемте рилски езера, да се замърсява, ерозира и заблъттава и е неспособна да наложи контрол и управление на силно нарасналия туристопоток в района.

- През 2009-2010 г. [Държавната агенция по горите обявява за незаконни сечите](#) над хижа Пионерска, свързани със строителството на ски писти. Въпреки това, тъй като не е открит извършителят и не се налагат наказания, нито се вземат превантивни мерки за избягване на бъдещи сечи и използването на просеката като ски писта, незаконното ѝ изграждане [продължава](#). Районната прокуратура в Дупница и окръжната в Кюстендил се явяват съучастници в извършването на престъпления, като [отказват да проведат сериозно разследване и да започнат наказателно производство](#).

- В края на 2010 г. Министерството на околната среда и водите одобрява [проект на инвеститора за рекултивиране на терените](#), повредени по време на строителството на лифта. Въпреки това в него не фигурира оценка на всички екологични ефекти от използването на лифта и прилежащата му незаконна ски писта, нито пък има мерки за предотвратяването на тези негативни ефекти.

- Служители на Община Сапарева баня многократно организират гражданите на Сапарева баня и съседни общини на контра протести да защитават интересите на офшорната фирма, която публично отказва да разкрие кой е истинският ѝ собственик и какъв е произходът на парите ѝ, но умело успява да заблуди местните хора и общинската администрация, че катастрофалното унищожение на Пирин планина и някога уникалното градче Банско няма да достигне и община Сапарева баня.

5. Ключови закононарушения

1. Закон за опазване на околната среда

Строителството на нов лифт х.Пионерска - х.Рилски езера, реконструкцията на пътя х.Пионерска - с.Паничище и изграждането на к.к. Паничище се извършват [без задължителната процедура](#) за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), въпреки неколkokратни предупреждения от МОСВ.

[РДНСК установява](#), че новият проект за лифта се различава съществено от стария нереализиран проект, а строителството на стария лифт е започнало незаконно още през 1998 г., тъй като проектът му е одобрен от Община Сапарева баня на 20.10.1998, а решението по ОВОС №73/1995 г. изтича на 14.10.1998 г.

2. Закон за защитените територии и План за управление на НП "Рила"

Без разрешение на министъра на околната среда и водите в границите на НП "Рила" се построяват нови стълбове на лифт х.Пионерска – х.Рилски езера, което довежда до [незаконно изсичане на горска растителност](#) (предимно смърч и клек) за тракторни пътища.

3. Закон за биологичното разнообразие/Европейски директиви 92/43/ЕЕС и 79/409/ЕЕС

Извършват се дейности на територията на защитена зона "Рила" и проекто защитена зона "Рила-буфер" без задължителната оценка за съвместимост с предмета и целите на Натура 2000. В района се опазват местообитанията на защитени видове като мечка, дива коза, трипръст кълвач, глухар, пернатонога кукумявка и др. Най-голямата ценност са езерните циркуси.

4. Закон за концесиите и Закон за държавната собственост

Строителството на посочените обекти се извършва в имоти изключителна държавна собственост (Национален парк "Рила") [без учредена концесия](#). Прокуратурата разследва [фалшифицирането на кадастралните карти](#) с цел да бъдат заличени следите от [навлизането от над 10 дка на пътя х. Пионерска-Паничище в границите на парка](#).

5. Закон за устройство на територията

След намеса на гражданските организации, прокуратурата и МОСВ Община Сапарева баня е задължена да върне на държавата други 10 дка от НП Рила. Тези 10 дка на свой ред са били урбанизирани незаконно с подробния устройствен план на с. Паничище, приет от Община Сапарева баня през 2006 г. без Екологична оценка.

Незаконното изграждане на лифта до х. Рилски езера не бива преустановено от МРРБ и Община Сапарева баня дори след възникването на огромно свлачище, което се спуска от ръба на долната лифтова станция и засяга деривацията Джерман-Скакавица. [Официалните експертизи за свлачището](#) са безкомпромисни в оценките си.

6. Закон за горите

Изсичат се вековни гори за ски писти ([снимка](#)), прикрити административно като "противопожарни просеки", които [напълно съвпадат](#) с [проектираните ски писти в отхвърления план на ски-курорта](#). Благодарение на диалога между Държавната агенция по горите (ДАГ) и гражданските организации поне тези незаконни сечи бяха спрени през март 2008 г.

Възобновени през 2009 г., сечите отново бяха спрени от ДАГ, но разследващите органи не проявиха воля да открият "неизвестния" извършител. Впоследствие през зимата [просеката се обработва от ратраци](#) и се използва като ски писта, като на долна станция на лифта се продават едnodневни ски-карти. Просеката-писта се простира отстрани по протежение на трасето на лифта. Впоследствие "Рила спорт" АД се опитва да узакони правото си да отпъква пистата с машини под претекст, че се нуждае от трасе, по което да зарежда хижата си "Рилски езера". След сигнали на "Граждани за Рила" [Дирекцията на НП "Рила" отнема разрешителното на Рила спорт](#).

Всички реализирани до момента обекти са част от Общия устройствен план на „Паничище-Езерата-Кабул“, т.е. изграждането му се извършва на парче, въпреки отхвърлянето на цялостния план от МОСВ поради несъвместимост със Закона за защитените територии и Плана за управление на НП „Рила“.

6. Гражданска реакция

В резултат на незаконните действия по изграждането на проекта „Паничище-Езерата-Кабул“ възникна гражданската група „Граждани за Рила“, която от 2007 г. се бори с всички сили за запазването на района от посегателства.

„Граждани за Рила“ са неформална, независима, непартийна гражданска група, която работи за запазена природа и устойчиво развитие на Рила и България, гарантирани чрез законност, гражданско участие и реален граждански диалог с властта. Успешните модели в кампанията за Рила водят до развитие на гражданското съзнание за опазване на природата в цялото общество. Сред целите е промяна на нагласата „от нас нищо не зависи“ у българина. „Граждани за Рила“ възникна спонтанно през октомври 2007 г. в отговор на незаконното строителство на ски курорта „Супер Паничище“. По-късно кампанията се разрасна и включи всички случаи на незаконно строителство в Рила – Супер Боровец, Картала, Искровеце и др. Групи от граждани за Рила има в София, Пловдив, Варна, Велико Търново и други.

Основни направления на дейността са: публични прояви в защита на Рила – шествия, протести, фото изложби, концерти; информационни срещи в цяла България за незаконното строителство в Рила; издаване на брошури; събиране на подписки; съорганизиране на почиствания, залесявания и палаткови лагери сред природата; работа с медии; работа с институции; работа на ниво Европейски съюз.

Благодарение на информационното турне за Рила през зимата и пролетта на 2008 г. „Граждани за Рила“ активно заработиха и по градове в цялата страна – Варна, Пазарджик, Бургас, Велико Търново, Русе, Карлово, Трявна, Пловдив, Плевен, Силистра, Габрово, както и във Франция и Германия. „Граждани за Рила“ е член на коалицията от неправителствени природозащитни организации и граждански групи „За да остане природа в България“.

Из цяла България досега са организирани стотици презентации, шествия, протести, събиране на подписки, концерти, фото изложби, артистични прояви, обучения по гражданска активност, в които се включиха стотици хиляди граждани. От страна на експертите са изпратени [стотици сигнали до българските институции \(изпълнителна и съдебна власт\)](#) и [жалба до Европейската комисия за нарушения на европейското законодателство](#). По жалбата има заведена наказателна процедура срещу България за неспазване на европейското екологично законодателство.

Един от апогеите на кампанията бе проведеният през август 2009 г. [поход „Обичам Рила, ходя пеша!“](#), по време на който над 70 души изминаха 90 км за 4 дни, за да стигнат пеш от Витоша през Верила до Рила и Седемте рилски езера и така демонстрираха на практика най-добрата и здравословна алтернатива на презастрояването и комерсиализирането на планината.

Филми за кампанията за Рила:

[Филм 2007 г.](#)

[Филм 2008 г.](#)

Успехите на кампанията за Рила досега:

- Спрян е проектът „Паничище-Езерата-Кабул“. Замразени са и проектите „Супер Боровец“ и „Искровеце-Говедарци“.

- През 2008 г. бяха спрени незаконните сечи за ски писти, прикривани като противопожарни просеки. При последващия опит за продължаването им през 2009 г., отново бяха сезирани абсолютно всички институции и сечите бяха спрени, а използването на просеката като ски писта е ограничено до минимум благодарение на последователните действия на експертите от Коалиция „За да остане природа в България“.
- Върнати са 10 дка, неправомерно отнети от територията на НП „Рила“.
- Постигната е сериозна обществена информираност за лифта и проекта „Супер Паничище“.
- Привлечена е значителна обществена подкрепа – над [170 000 подписа в петиция за защита на Рила](#), над 10 000 души, участвали в акции и шествия, над 300 души, участвали в работни групи за Рила по градове, както и във Франция и Германия.
- [„Граждани за Рила“](#) споделиха и разпространиха своя опит и допринесоха за стартирането и успеха на други кампании – сечта в градинката Севастопол във Варна, кампанията за недопускане на ГМО в България, кампанията за чист въздух над Стара Загора.

тук да се сложи тази снимка: <http://forthenature.org/upload/gallery/190/1312540553.27.jpg>.

Продължаваме да настояваме пред държавните институции за спиране от експлоатация на лифта до хижа „Рилски езера“, или най-малкото за намаляване на капацитета му, както и за безкомпромисни мерки за недопускане на използването на незаконните просеки като ски писти.

Информацията е актуализирана към март 2016 г. и е подпомогната от проект „Участие за природата“, който се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. Проектът се изпълнява от Българска фондация Биоразнообразие в партньорство с Екологично сдружение „За Земята“ и мрежа за гражданско действие „Блулинк“.